

بیان مفهوم تمایل نهاد به عمل یا حالت در جملات مصدری - یکرکنی
روسی در زبان فارسی

مریم مرادی^۱

علی مدائینی اول^۲

چکیده

در زبان روسی، ویژگی گزاره‌ای در یک جمله می‌تواند توسط مصدر و در یک ساختار یکرکنی بیان شود. از آنجایی که مصدر، یک عمل بالقوه را بیان می‌کند، بنابراین در ابراز معانی غیرمستقیم کاربرد فراوان خواهد داشت. مصدر در جمله یکرکنی با ساختار تک-ظرفیتی می‌تواند معانی چون: «تمایل به عمل و حالتی که ضروری و مورد نیاز است، تمایل توأم با بی‌صبری نسبت به عمل یا حالت، تمایل به عمل و حالتی که در آینده امکان‌پذیر هست یا نیست، تمایل به عملی که مفید و مناسب است، ترس و هراس نسبت به عمل یا حالت، تمایل به عدم انجام عمل یا عدم تحقق حالت و تمایل و استعداد دائم شخص نسبت به عمل یا حالت» را برساند. هدف این مقاله توضیح معانی ذکر شده در ساختار جملات مصدری یکرکنی و بررسی بیان آنها در زبان فارسی می‌باشد. این دسته از جملات مصدری روسی که بیانگر تمایل نهاد نسبت به عمل یا حالت است، در زبان فارسی به صورت التزامی در زمان حال قریب‌الوقوع یا گذشته بیان می‌شود. نویسنده برای بررسی این جملات از روش‌های مقایسه تطبیقی و ترجمه استفاده کرده است.

کلیدواژه‌ها: ویژگی گزاره‌ای، مصدر، جمله یکرکنی، مفهوم تمایل، ساختار تک‌ظرفیتی.

دوره پنجم، شماره ۸، بهار و تابستان ۱۳۹۱

۱. دانشجوی دکتری آموزش زبان روسی، دانشگاه تهران. مسئول مکاتبات.

maryam_moradi@ut.ac.ir

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران.

переносное значение

مقدمه

در زبان روسی ساختارهای تک‌ظرفیتی جملات ساده به دو دسته بزرگ تقسیم می‌شوند: (۱) گروه افعال صرفی (۲) گروه افعال غیرصرفی. دسته افعال صرفی به دو نوع ساختار تقسیم می‌شود: الف) ساختارهایی از نوع Светает «(هوا) دارد روشن می‌شود» و Знобит «(کسی را) لرز گرفته است» با شمای ساختاری V_{ES} یعنی شکل سوم شخص مفرد فعل، این ساختار را بیان می‌کند؛ ب) ساختارهایی از نوع Зовут «(کسی را) ... می‌نامند» و Стучат «(در می‌زنند)» با شمای ساختاری Vf_{pl} که شکل سوم شخص جمع فعل، این ساختار را بیان می‌کند.

دسته افعال غیرصرفی، شامل سه نوع ساختار می‌شود: ساختارهای اسمی، مصدری و قیدی.

الف) ساختارهای اسمی خود به چهار دسته زیر تقسیم می‌شوند:

(۱) Тишина «سکوت»، Ссора «دعوا»، با ساختار اسمی که توسط اسم و در

حالت ابتدایی اسمی یعنی именительный падеж بیان می‌شود (N_1).

(۲) Народу! «چقدر جمعیت!»، Цветов! «چقدر گل!» که با ساختار اسمی و توسط

اسم در حالت اضافه‌ای یا родительный падеж بیان می‌شود (N_2).

(۳) Чаю! «چایی!» در جملات اسمی تکرکنی وجود یک کلمه، بیشتر مفهوم دستور

و امری را در رابطه با عمل و حالت بیان می‌کند، در اینجا یعنی: چایی بیاور!»

Врача! «دکتر!» یعنی: دکتر را صدا کنید! با ساختار N_2/N_4 که می‌توان اسم را

در حالت اضافه‌ای родительный падеж و یا مفعول مستقیم винительный

падеж به کار برد.

(۴) (Ему) рады «(از او) خرسند هستند» با شمای ساختاری $Adj_{\text{pl.кр.ф}}$. یعنی به

کمک صفت در حالت کوتاه و بلند نشان داده می‌شوند.

ب) ساختارهای مصدری مانند: Молчать! «ساکت!» با مفهوم امر یعنی:

ساکت باشید! و! Только бы нам не опоздать «خدا کند دیر نکنیم!» با ساختار

Inf یا مصدر.

پ) ساختارهای قیدی دو دسته‌اند:

(۱) Холодно! «سرد است!» با ساختار Praed که همان قید گزاره ای است.

(۲) Закрыто! «بسته است!» با ساختار Praedpart که قید گزاره ای از نوع صفت

فعلی مجهول است.

در این مقاله نویسنده سعی دارد ساختارهای تک‌ظرفیتی دسته‌افعال غیرصرفی و از نوع مصدری را تشریح کند و همچنین برخی از معانی و طرز بیان این ساختارها (گروه ب از دسته افعال غیرصرفی) را در زبان فارسی بررسی نماید.

گزاره ساختار تک‌ظرفیتی در یک جمله یا ویژگی گزاره‌ای آن می‌تواند توسط مصدر بیان شود. مصدری را که در ساختارهای نحوی به تنهایی و مستقلاً در نقش خبر جمله به-کار رود، مصدر مستقل می‌نامند. در زبان روسی جمله‌هایی که عضو اصلی ساختار نحوی آنها به کمک مصدر مستقل بیان می‌شود، جملات مصدری نامیده می‌شوند (Valgina 167). در این صورت جمله به لحاظ تعداد اجزاء تشکیل‌دهنده، یکرکنی خواهد بود. مصدر در جملات متفاوت می‌تواند عنصر ترکیبی یک شِما یا ساختار را تشکیل دهد. از آنجایی که مصدر، یک عمل بالقوه - و نه عمل واقعی و بالفعل- را بیان می‌کند، بنابراین در ابراز معانی مجازی یا غیرمستقیم کاربرد فراوان دارد (Zahrayi, Sidorova 166).

ساختار مصدری تک‌ظرفیتی می‌تواند معانی چون: «تمایل و علاقه نهاد به عمل و حالتی که لازم، ضروری و مورد نیاز است، تمایل توأم با بی‌صبری نهاد نسبت به عمل یا حالت، تمایل نهاد به عمل و حالتی که در آینده امکان‌پذیر هست یا نیست، ترس و هراس نهاد نسبت به عمل یا حالتی، تمایل نهاد به عدم انجام عمل یا عدم تحقق حالتی و تمایل و استعداد دائم شخص نسبت به عمل یا حالت» را برساند. در بخش بعدی مقاله، نگارنده به پیشینه تحقیق می‌پردازد و سپس در بخش جداگانه‌ای هریک از معانی فوق‌الذکر و روش بیان آنها را در زبان فارسی بررسی می‌نماید.

پیشینه تحقیق

جملات مصدری در میان جملات یک رکنی جایگاه ویژه‌ای دارد و توجه بسیاری از زبان‌شناسان روس را به خود معطوف داشته است که در میان آنها می‌توان به ان. یو. شودوا (۱۹۸۰)، ان. اس. والگینا (۱۹۷۳)، پ. ا. لکانت (۲۰۰۱)، آ. ام. پشکوفسکی (۲۰۰۱)، ی. اس. اسکوبلیکوفسکی (۱۹۷۹) و پ. پ. شوبا (۱۹۹۸) اشاره کرد. ان. یو. شودوا در «دستور زبان روسی ۱۹۸۰» در یک دسته‌بندی مستقل از جملات یکرکنی، از جملات مصدری یاد می‌کند و ویژگی‌های دستوری، صرفی-نحوی و نیز معنایی

آنها را به طور مفصل شرح می‌دهد. در حالی که آ. گ. رودنف جملات مصدری را نوعی از جملات بدون شخص یکرکنی می‌داند که جزء اصلی آن توسط مصدر بیان می‌شود، بدون آن‌که به افعال مستقل یا قیود بستگی داشته باشد (Rudnev 52).

همچنین از میان زبان‌شناسان ایرانی که به مبحث جملات مصدری در زبان روسی اشاره نموده‌اند، می‌توان به: ا. حسینی (۱۳۸۱) و ح. زهرایی (۱۳۸۶) اشاره نمود. حسینی خصوصیات نحوی مصدر در زبان فارسی را شبیه به اسم می‌داند (حسینی ۱۹) و می‌گوید: «عملاً فرم مصدر نمی‌تواند در نقش فعل (به عنوان مسند) به دنبال خود، اسامی را در نقش‌های متممی یا مفعولی قرار دهد، مگر آن‌که در صیغه‌های مختلف صرف شود تا بتواند وظیفه‌ی هدایت نحوی را ایفا کند» (همان ۲۱). زهرایی ویژگی‌های جمله‌ی مصدری را به عنوان جمله‌ی یکرکنی با جزء اصلی مصدر فعل معرفی می‌کند و بیان مفاهیم گوناگونی مانند «بایستن» و «نبایستن» را به آنها نسبت می‌دهد (زهرایی، دستور ۵۲۸).

از آنجایی که در زبان فارسی مصدر به تنهایی قابلیت ساخت جمله را ندارد، بنابراین معادل‌یابی برای ساختارهای تک‌ظرفیتی مصدری روسی در زبان فارس امری دشوار است و بررسی و بیان آنها برای ایرانیان، بالاخص دانشجویان ایرانی که زبان روسی را فرامی‌گیرند، اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. مصدر در جملات یکرکنی دارای ساختار تک-ظرفیتی می‌تواند مفاهیم مجازی گوناگونی را برساند که بسته به ساخت جمله و ترجمه آن، به کمک ابزارهای دستوری خاصی در زبان فارسی بیان می‌شود. در بخش بعدی مقاله برآنیم تا به این مهم بپردازیم.

بحث و بررسی

تفاوت جملات مصدری و بدون شخص در این است که در جملات مصدری، چشم انداز عمل از طریق بروز رابطه‌ی عاطفی یا ارادی و فعال‌گوشده نسبت به چیزی تجسم می‌یابد (Skoblikova 124). این جملات می‌توانند به شکل پرسشی مطرح شوند که هدف از طرح آنها، بیان ضرورت یک عمل و یا شرایطی جهت انجام آن است. همچنین می‌توانند به شکل خبری، تأیید تمایل، ضرورت، لزوم و یا برعکس به شکل عدم تمایل، عدم ضرورت، عدم امکان عمل و حالت بیان شوند. به همین علت، جملات مصدری از نظر هدف برقراری ارتباط می‌توانند به انواع خبری، پرسشی و عاطفی تقسیم شوند

که هر کدام نیز انواع متنوع خود را دارد.

جملات مصدری تفاوت‌های دیگری نیز با جملات بدون شخص دارند که از این

قرارند:

- در جملات بدون شخص، مصدر جزء ترکیبی عضو اصلی جمله است و از نظر دستوری به فعل بدون شخص، کلمه گزاره‌ای بدون شخص یا قید فعلی مجهول وابسته است. اما در جملات مصدری، عضو اصلی توسط یک مصدر بیان می‌شود که به همین دلیل نیز از نظر دستوری به کلمات دیگر وابسته نیست.

- وجه تمایز دیگر جملات بدون شخص و مصدری این است که جمله بدون شخص عمل و حالتی را نام می‌برد که در زمان‌های حال، گذشته و آینده به طور واقعی رخ می‌دهد، اما جمله مصدری عمل و حالتی را نام می‌برد که بالقوه است و مقوله دستوری زمان را بیان نمی‌کند.

- در جملات بدون شخص مفهوم «مودال» یا «*модальность*»^۴ یا مقولات دستوری زمان و وجه، به کمک اجزای کمکی عضو اصلی بیان می‌شود. این اجزای کمکی عبارتند از: افعال بدون شخص، واژگانی که قادرند مفهوم گزاره‌ای بدون شخص را برسانند و قیود فعلی مجهول که مصدر با آنها رابطه نحوی هم‌نشینی یا «*примыкание*» دارد. در حالی که عنصر ساختاری مهم برای برخی از انواع جملات مصدری، ادات *бы* است که همراه با عضو اصلی این جمله یعنی مصدر، در وجه التزامی به کار می‌رود (Peshkovskiy 349).

بخشی از جملات مصدری به ساختاری اختصاص می‌یابد که در آنها مفهوم تمایل نهاد نسبت به عمل یا حالت بیان می‌شود. معمولاً در این جملات بسته به معنا، ادوات گوناگونی به کار می‌رود. وجود ادات *бы* در این ساختارها الزامی است. ادات *бы* می‌تواند اغلب اوقات با ادوات دیگر چون: *только*، *лишь*، *хоть*، *если* و مانند آنها ترکیب شود (والگینا ۱۹۷۳: ۱۶۸-۱۶۷). این ادوات ترکیبی عبارتند از: *не худо бы* (بد نیست)، *пусть бы* (بگذار/اجازه بده)، *хоть бы* (حداقل)، *если бы* (اگر، کاش)، *лишь бы* (اگر فقط/کاش فقط)، *только бы* (اگر فقط/کاش فقط)، *хорошо если бы* (خوب است اگر)، *быстрее бы* (کاش زودتر)، *не...*

۴. یعنی چگونگی بیان احساس و ارتباط گوینده نسبت به مخاطب.

бы (نکند)، что если бы (چه... اگر) و غیره. ادات бы در روسی بیانگر آرزو، توصیه، پیشنهاد، تمایل و مانند آنها است و ساختار جمله را به وجه التزامی تبدیل می‌کند.

ان. یو. شودوا معانی جملات مصدری یکرکنی را که با ادات бы بیان می‌شود، به چند دسته تقسیم می‌کند (Shvedova 379) که در زیر به یکیک آنها می‌پردازیم.

الف) تمایل و علاقه به عمل و حالتی که در آینده امکان‌پذیر و عملی است:

Уйти бы нам отсюда, товарищ лейтенант (Акул).

ترجمه تحت اللفظی: از اینجا رفتن، رفیق ستوان.

ترجمه صحیح و معنایی: رفیق ستوان! کاش از اینجا برویم.

Но зачем были все эти угрызения, чувство ужасной неправоты, виноватости? Если бы понять

ترجمه تحت اللفظی: اما برای چه تمام این ناراحتی‌ها، احساس بی‌عدالتی فراوان

و احساس گناه بودند؟ کاش فهمیدن!

ترجمه صحیح و معنایی: اما تمام این ناراحتی‌ها، بی‌عدالتی فراوان و احساس

گناه برای چه بود؟ کاش می‌شد فهمید!

در جملات روسی فوق، معنی آرزو و میل به انجام عمل یا روی‌دادن حالت با استفاده از مصدر و در وجه التزامی بیان می‌شود، در حالی که در جمله‌های فارسی و در وجه التزامی، مصدر در نقش خبر به کار نمی‌رود، بلکه فعل در این گونه جمله‌ها صرف می‌شود (حسینی ۳۰).

ب) تمایل و علاقه به عملی که مفید، به صلاح و مناسب است:

Красавицы-сестрицы! Не худо бы нам это *перенять* (Крыл.).

ترجمه تحت اللفظی: خواهران زیبا! بد نیست برای ما این سرمشق گرفتن.

ترجمه صحیح و معنایی: خواهران زیبا! بد نیست از این مسئله سرمشق بگیریم.

Вам бы водички *глотнуть* (Леон.).

ترجمه تحت اللفظی: شما یک جرعه آب نوشیدن.

ترجمه صحیح و معنایی: خوب است جرعه‌ای آب بنوشید.

در این دسته جملات، ساختارهای «почему бы не + حالت التزامی

و منفی فعل» و «что если + дат. п. + инф.» «چه اگر + حالت دستوری به‌ای یا

متممی + مصدر» نیز به چشم می‌خورند که در زیر توضیح داده می‌شوند:

Почему бы нам *не пойти*?

ترجمه تحت اللفظی: چرا ما نرفتن؟

ترجمه صحیح و معنایی: چرا که نرویم؟

Почему бы *не позвонить* Шурочке?

ترجمه تحت اللفظی: چرا به شورا زنگ نزدن؟

ترجمه صحیح و معنایی: چرا به شورا زنگ نزدن / نزنیم / نزنند؟

در صورتی که نهاد منطقی جمله مصدری حذف شده باشد، از نظر یک روس، نهاد جمله را می‌توان به دوم شخص مفرد یا اول شخص و سوم شخص جمع نسبت داد، به عبارت دیگر در این حالت، جمله دارای نهاد منطقی تعمیمی یا «*обобщённо-личный*» خواهد بود. همچنین به طور کلی نهاد منطقی جمله می‌تواند به صورت ظاهری محذوف باشد و در واقع در این جمله ساختار ابتدایی و اصلی یک جمله مصدری بیان شده است که به وجود نهاد منطقی در آن نیازی نیست (Lekant 434).

غير از ساختار «*почему бы не*» می‌توان از ساختار «*что если + дат. п. + ساختار*» نیز استفاده کرد. نام برد که نشانگر روشی برای حل یک موقعیت دشوار است (Zahrayi, Sidorova 169)، مثلاً:

- Он не хочет говорить со мной. - Что если тебе самому с ним *поговорить*?

ترجمه تحت اللفظی: - او نمی‌خواهد صحبت کردن با من.

- چه اگر تو با او حرف زدنی؟

ترجمه صحیح و معنایی: - او نمی‌خواهد با من حرف بزند.

- اگر خودت با او حرف بزنی چه؟

همانطور که از ساختارها پیداست، گوینده در جواب به یک موقعیتی که برای مخاطب دشوار است، راه‌حلی را در قالب سؤال مطرح می‌کند. ساختار جمله «*Что если тебе самому с ним поговорить*» یک ساختار تک‌ظرفیتی مصدری است که نهاد منطقی در

آن به صورت тебе و یا حالت *дательный падеж* از ضمیر *ты* به معنای «تو» بیان شده است. این جمله در زبان فارسی به صورت جمله شرطی بیان می‌شود که به معنای «اگر خودت با او حرف بزنی چه خواهد شد / چه اتفاقی خواهد افتاد / چه رخ خواهد داد؟» است. «اگر خودت با او حرف بزنی» یک جمله وابسته است که در اینجا نقش قید شرط جمله «*обстоятельство условия*» را ایفا می‌کند. قید شرط «اگر خودت با او حرف بزنی» در روسی به صورت «*если тебе самому с ним поговорить*» آمده است و گروه واژه «چه خواهد شد؟» در روسی توسط کلمه پرسشی *что* به معنای «چه» ادا می‌شود. در واقع در جمله روسی می‌توان وجود یک فعل محذوف را پیش‌بینی نمود که در کنار کلمه پرسشی *что* مفهوم رخ‌دادن را برساند. افعالی مانند: *быть* (بودن)، *произойти* (اتفاق افتادن)، *случиться* (رخ‌دادن) و ... از این دست هستند که توسط آنها می‌توان جمله روسی را به شکل زیر بازسازی نمود:

Что будет, если тебе самому с ним поговорить?

اگر خودت با او حرف بزنی، چه خواهد شد؟

Что произойдёт, если тебе самому с ним поговорить?

اگر خودت با او حرف بزنی چه اتفاقی خواهد افتاد؟

Что случится, если тебе самому с ним поговорить?

اگر خودت با او حرف بزنی چه رخ خواهد داد؟

در این صورت، ساختار جمله روسی نیز یک جمله مرکب وابسته با جمله پیرو متمم قیدی شرطی می‌شود و ترکیب‌های *что будет?*، *что произойдёт?*، *что случится?* اجزاء اصلی در این جملات مرکب خواهند بود. بنابراین، ساختار «*что если + дат. п. + инф*» نیز می‌تواند مفهوم توصیه را به صورت ارائه راه حل برای یک موقعیت دشوار بیان کند.

پ) تمایل به تنها عملی که لازم و ضروری و مورد نیاز است، به عبارت دیگر عمل و حالتی که با مصدر بیان می‌شود از نظر گوینده، تنها عملی است که ضروری به‌شمار می‌رود:

Только бы благополучно *миновать* проходную!

ترجمه تحت اللفظی: فقط با موفقیت از در ورودی عبور کردن!

ترجمه صحیح و معنایی: کاش فقط از در ورودی با موفقیت عبور کنیم!
Лишь бы *успеть*, лишь бы *успеть*! (Н. Остр.)

ترجمه تحت اللفظی: فقط کاش رسیدن!
ترجمه صحیح و معنایی: کاش برسی/برسیم/ برسند!
همانطور که پیشتر اشاره شد، ادوات ترکیبی مانند *лишь бы* (اگر فقط/کاش فقط)،
только бы (اگر فقط/کاش فقط) در جملات مصدری تکظرفیتی می‌تواند بیانگر
مفهوم کلی تمایل یا آرزو باشد و در معادل‌یابی به زبان فارسی نیز به وجه التزامی
ترجمه شود.

(ت) تمایل توأم با بی‌صبری نسبت به عمل یا حالت:
Скорее бы *кончить* это позорище.

ترجمه تحت اللفظی: پایان یافتن سریعتر این افتضاح.
ترجمه صحیح و معنایی: کاش این افتضاح سریعتر پایان یابد.

Вам бы сразу *посадить* нас куда-нибудь в другое место (Нов.-Пр.).

ترجمه تحت اللفظی: شما فوراً ما را جایی در جای دیگر نشانند.
ترجمه صحیح و معنایی: کاش شما ما را فوراً جای دیگری بنشانید.
از معنای ادوات «*скорее бы*» و «*сразу бы*» نیز پیداست که گوینده در پیشبرد
اهداف خود عجله و شتاب دارد و علاقه خود نسبت به این مهم را به کمک ترکیب
ادوات مزبور و مصدر بیان می‌کند.
(ث) تمایل به عمل و حالتی که در آینده امکان‌پذیر هست یا نیست:

Тебе бы *достичь* хотя бы секунду *согласия* в самой себе и с
окружающими.

ترجمه تحت اللفظی: فقط کاش حداقل ثانیه‌ای موافقت را در خود و با محیط اطراف
موافقت کردن.

ترجمه صحیح و معنایی: کاش حداقل برای یک ثانیه در درون خود و با دیگران
موافقت می‌کردی.

Ах, если бы всё это *забыть*! (С.-Щ.)

ترجمه تحت اللفظی: آه، کاش همه چیز فراموش کردن!
 ترجمه صحیح و معنایی: آه، کاش می شد همه چیز را فراموش کرد!
 در جمله اول، مخاطب به لحاظ ماهیت شخصیت (سرسختی و لجبازی) امکان عمل (موافقت با دیگران) را از گوینده و اطرافیان سلب می کند و به همین علت نیز جمله به صورت التزامی یا زمان غیر واقعی «**ирреальное действие**» و به کمک مصدر و ادات **БЫ** آمده است. ترکیب «**достичь согласия**» از فعل «**достичь**» به معنای «به دست آوردن» و اسم «**согласие**» به معنای «موافقت» به وجود آمده و در کل به معنای «موافقت کردن» می باشد.

ج) ترس و هراس نسبت به عمل یا حالتی (تمایل به عدم انجام چیزی و عدم تحقق حالتی):

همه جملات مصدری بیانگر این مفهوم، ساختاری منفی دارند که با ادات «**не**» به معنای «نه، نـ» همراه با فعل بیان می شوند (Shuba 173):

Только бы ещё не встретить Васю Мезенцева (Корш.).

ترجمه تحت اللفظی: کاش فقط واسیا مزنتسوف را ندیدن.
 ترجمه صحیح و معنایی: کاش فقط واسیا مزنتسوف را نبینیم./ کاش فقط با واسیامزنتسوف روبه رو نشویم.

Как бы нам в яму не угодить! (Пауст.)

ترجمه تحت اللفظی: چطور کاش ما در چاه نیفتادن!
 ترجمه صحیح و معنایی: کاش فقط در چاه نیفتیم!
 گویشور زبان روسی برای بیان ترس و هراس نسبت به انجام یک عمل یا رویداد یک حالت از ساختار مصدر منفی و ادوات **КАК БЫ** و **ТОЛЬКО БЫ** در کلام خود استفاده می کند. در زبان فارسی این معانی به وسیله واژگان «کاش فقط» به همراه حالت التزامی و منفی فعل بیان می گردد. همچنین جمله در هر دو زبان با آهنگ تعجبی ادا می شود.

چ) تمایل و استعداد دائم و پیوسته نسبت به یک عمل و یا حالت:
 نحوشناسان روس پ.پ. شوبا و آ.گ. رودنف به مجموع معانی فوق، دسته دیگری را نیز اضافه می کنند. در این ساختارها مصدر به تمایل و استعداد دائم و پیوسته نسبت به یک عمل و یا حالت اشاره می کند (Shuba 172-173, Rudnev 55):

[Эка соня! – упрекнул я]. – только б **дрыхнуть!**

ترجمه تحت اللفظی: [عجب خواب آلود! – سرزنش کرد من]. – فقط کاش کپیدن!
ترجمه صحیح و معنایی: [او را سرزنش کردم و گفتم: – عجب خواب آلودی است!] فقط
بلد است **بکپید!**

مصدر «ДРЫХНУТЬ» در زبان روسی به معنای «خوابیدن و استراحت کردن» است و بار منفی و تحقیر آمیز دارد. گوینده از آن برای اشاره به عملی از یک شخص نام می برد که به طور دائم به آن کار مشغول است. نهاد منطقی جمله به قرینه معنوی یا لفظی از جمله مصدری حذف شده است. ادات **б** حالت اختصاری ادات **бы** است که به همراه ادات **только** و مصدر به تمایل دائم و پیوسته شخص نسبت به یک عمل و یا حالت اشاره می کند.

Вам бы только всё бегать! (И. Тург.)

ترجمه تحت اللفظی: به شما فقط همه چیز دویدن.
ترجمه صحیح و معنایی: شما فقط (بلدید) **بدوید!** / شما هم همه اش بدوید.
گوینده از عملی نام می برد که استعداد مخاطب را در انجام یک عمل می رساند. در زبان روسی نهاد منطقی جمله به صورت «Вам» یعنی حالت متممی یا به ای ضمیر «Вы» به معنای «شما» بیان شده است. در فارسی می توان برای بیان تأکید بیشتر از صرف فعل «بلد بودن» در کنار فعلی که در روسی با مصدر بیان شده است، استفاده کرد. در زبان روسی این تأکید به کمک واژه «всё» بیان می شود که می توان آن را به «همه اش» نیز ترجمه کرد. چنانچه از کاربرد فعل «بلد بودن» چشم پوشیم، وجه جمله در هر دو زبان غیر واقعی و التزامی خواهد بود.

نتیجه گیری

جملات علاوه بر ساختار ظاهری و نحوی، دارای ساختار معنایی نیز هستند که از دو عنصر نهاد منطقی انجام دهنده عمل یا دارنده حالت و ویژگی گزاره ای تشکیل شده اند. در جملات مصدری، نهاد منطقی می تواند از ساختار ظاهری حذف شود و یا نمود دستوری و ظاهری یابد. اما آنچه که مهم است ویژگی گزاره ای است که همواره در این نوع جملات بیان می شود. این مهم را مصدر بر عهده می گیرد که قادر است با توجه به نوع رابطه گوینده با عمل و حالتی که توسط گزاره بیان می شود، به صورت

امر، آرزو، توصیه، ارزیابی و غیره بیان شود، در این صورت وجه جمله، التزامی خواهد بود و مفاهیمی که جمله پوشش می‌دهد مجازی و غیرمستقیم می‌باشند. جملات مصدری روسی بیانگر تمایل نهاد نسبت به عمل یا حالت، در زبان فارسی به صورت التزامی در زمان حال قریب‌الوقوع یا گذشته انتقال می‌گردد. شناختن وجوه اخباری، التزامی و امری در هر دو زبان، کمک شایانی به درک و ترجمه‌ی این جملات خواهد کرد که علی‌رغم داشتن ظاهر مصدری، می‌توانند وجوه متفاوتی از جمله را دربرگیرند.

منابع

- حسینی، امیر. بررسی و تحلیل ویژگی‌های دستوری - نحوی مصدر زبان روسی در مقایسه به مصدر زبان فارسی. پژوهش زبانهای خارجی دانشگاه تهران. شماره ۱۲. بهار و تابستان ۱۳۸۱. ۱۹-۳۲.
- زهرایی، حسن. دستور آموزشی زبان روسی. تهران. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). ۱۳۸۶.

- Lekant P. A. *Sovremenniy russkiy yazik*. Moskow. Drofa. 2001.
- Peshkovskiy A. M. *Sovremenniy sintaksis v nauchnom osvesheniy*. Moskow. Editorial. 2001
- Rudnev A. G. *Sintaksis Sovremennono russkovo yazika*. Moskow. Visshaya shkola. 1968.
- Shuba P. P., Germanovich E. K., Dobik Ye. Ye. I drugie. *Sovremenniy russkiy yazik. Chast' 3. Sintaksis. Punctuatsia. Stilistika*. Minsk. Plopress. 1998.
- Shvedova N. Yu. *Russkaya Grammatika*. Tom II. Moskow. Nauka. 1980.
- Skoblikova Ye. S. *Sovremenniy russkiy yazik: Sintaksis prostovo predlozhenia*. Moskow. Prosvetchenie. 1979.
- Valgina N. S. *Sintaksis sovremennovo russkovo yazika*. Moskow. Visshaya shkola. 1973.
- Zahrayi H., Sidorova M. Yu. *Vid glagola: Pravila I upotreblenie*. Tehran. SAMT. 2009.